

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

 Edu
Tegu | ETTEVÕTLUSÕPPE
PROGRAMM

Uudiskiri

DETSEMBER 2019

17

SISUKORD

- 2** Eessõna
- 3** Aasta parimad ettevõtlusõppe edendajad ei kohku väljakutsete ees
- 8** Alustava ettevõtlusõpetaja blogi
- 9** Kooli ja ettevõtte koostöö võti on selged soovid ja paindlikkus
- 13** Tööle kaasa! algatus loob koolidele hea võimaluse õpilastele tööelu tutvustamiseks
- 14** Kutsehariduse karjääri- ja ettevõtlusõppes puhuvad uued tuuled
- 16** Kutsekooli õpilased rõõmustavad oma toodanguga nii ostjaid kui abivajajaid
- 18** Karjääriõpetajate tegemisi
- 20** STARTER tiimid võistlevad taas Ajujahis
- 21** Väljakutsepõhine projektõpe, lõimitud erinevate ainetega? See on võimalik!
- 23** KOOLITUSKALENDER

EESSÕNA

Tunneme kõik uhkust ning soovime palju edu ja õnne kõikidele õpetajatele suurepäraste tulemuste eest PISA testis. Eesti paistab maailmas silma nii tublide ja tarkade õpilaste kui ettevõtlike õpetajatega. Samuti paistame maailmas silma ettevõtlusõppe edendajatena. Nii nagu PISA tulemuste taustal, nii ka ettevõtlusõppe vallas võime uhkust tunda – paljud riigid tunnevad huvi ja aukartust – kuidas oleme nii kiirelt nii kaugele jõudnud?

PISA tulemustest näeme, et ettevõtlusõppel on koolis oluline koht ja meie õpilased tahavad ettevõtlust õppida. Näiteks on firma- või ärijuht noorte seas üks populaarsemaid tulevikuameteid. Samuti on meie õppurid maailmas kõige edumeelsemad – nad usuvad väga õigesti, et igaüks saab ise oma arengusse ja edusse panustada, oma intelligentsust mõjutada, et tagada endale parem tulevik. See tähendab, et meil on väga head võimalused ka ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe rakendamiseks, sest noored võtavad vastutuse oma elu eest – see on üks olulisim eeldus ettevõtlikkuse arendamisel.

Hea meel on õnnitleda ettevõtlusõppe aasta tegijaid! Palju õnne ka kõikidele nominentidele ning suur tänu panustamast! Me kõik oleme andnud suure panuse sellesse, et Eesti elu oleks parem – noored ettevõtlikumad, õpetajate töö toredam ning ettevõtjatel tublimad töötajad!

Uuest aastast tahame veelgi enam vaadata selles suunas, mida on võimalik ära teha, et toetada aina rohkem tööturule astuvate noorte edukust. Selleks hakkame lõimima ettevõtlusõppe moodulitesse ja õppematerjalidesse veelgi enam karjääriõpetust. Minu visioon on, et mõistame ja panustame sellesse, et kõik mis noorega toimub koolis, huvihariduses ja vabal ajal, on mõtestatud panus ja ettevalmistus tema tulevasse edukasse tööellu. Ettevõtlus- ja karjääriõppe on sillaks kõikide teiste õppeainete, hobide, vaba aja tegevuste, huvihariduse ja noore tuleviku vahel – see aitab mõista, kuidas kõik, mida noor elu jooksul õpib, on vundament tema tulevikule, sest nii on võimalik võtta süllekukkunud võimalustest ja elu keerdkäikudest parim. Just sellel põhjusel käsitleme ka meie uudiskirjas nii ettevõtlus- kui karjääriõppe teemasid ning kutsehariduses on sellel aastal valminud suisa uus ettevõtlus- ja karjääriõppe ühendmoodul.

Rahulikke pühi ja ilusat aastavahetust!

KRISTI PLOOM,

haridus- ja teadusministeeriumi ettevõtlusõppe programmijuht

AASTA PARIMAD ETTEVÕTLUSÕPPE EDENDAJAD EI KOHKU VÄLJAKUTSETE EES

LIISI HAAS

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Edu ja Tegu teavituse ja tunnustuse töörühma liige

28. novembril kuulutati ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu tunnustuskonkursil välja parimad ettevõtlusõppe edendajad. Aasta ettevõtlusõppe edendaja tiitli pälvis **MTÜ Ettevõtlusküla**. Ettevõtlikuks õpetajaks valiti **Krista Savitsch**. Ettevõtlikud õppijad on **Mihkel Mariusz Jezierski** ja **Sander Aukust** Tartu Hugo Treffneri Gümnaasiumist ning mentor **Vaido Mikheim** Tartu Teaduspargist. Ettevõtlusõppe programmi aasta tegijaks valiti teavitustöö juht **Liina Pissarev** Tartu Ülikoolist.

Ministriga
said pildile nii
võitajad kui kõik
nominendid

Ettevõtlusõpe on nii koolides kui ka laiemalt ühiskonnas järjest enam tähelepanu saamas ning areneb jõudsalt. Järjest enam on koole, kus pakutakse ettevõtlusõpet ning järjest enam on õpilasi, kes soovivad ettevõtlikkust arendavat ja ettevõtlusõpet. See aga ei tähenda, et kõik oleks justkui valmis ja tehtud ning arenguruumi enam ei ole. Uurisime tunnustatutelt, millised on suurimad väljakutsed ettevõtlusõppe edendamisel.

Millised on lapsevanema ja kooli väljakutsed lastele ettevõtlusmaailma selgitamisel ja ettevõtlikkuse arendamisel?

Aasta ettevõtlusõppe edendaja MTÜ Ettevõtlusküla, Evelin Rätsep: Paljudel lapsevanematel ja õpetajatel puudub ettevõtlusalane kogemus. On raske edasi anda midagi, millest puudub ettekujutus. Meil on ühiskonnas ettevõtjatesse suhtumine pigem halvustav olnud ning selle vastu põrkab ikka veel koolis nii õpetaja kui põrkame ka meie Ettevõtluskülas. Õnneks on ühiskondlikud suhtumised vaikselt muutumas ja iseenda tööandjaks olemine on vaikselt au sisse tõusmas. Tulevikku vaadates tundub see muutuvat trendiks ja seetõttu on oluline nii koolis kui kodus üle vaadata hoiakud raha omamise kui kulutamise kohta, sest need mustrid kanduvad ka õpetamata edasi.

Teine väljakutse on huvi puudumine, kuna noorel puudub selle teemaga kogemus ehk huvi tuleb seda alles tekitama hakata. Seisame nii kodus kui koolis silmitsi väga tugeva sooviga lapsi ja nende huvisid kontrollida ning kõiki ühe mõõdupuuga mõõta. Ettevõtluskülas tajume suurima probleemina, et noored pannakse vastu tahtmist ja sunniviisiliselt asju tegema ja see tekitab juba eos noorele tunde, et jälle surutakse midagi peale. Kogu ettevõtlus baseerub usaldusel - millegipärast unustame, et sama kehtib ka koolis ja kodus ning kontrolliga saame küll kuuleka lapse, kuid mitte loovat ja huvitunult rõõmsat õppijat. Tahame oma lastele parimat ja soovime neid kaitsta ebaõnnestumise eest, kuid sellega keelame neil olla loovad, mis tähendab nii julgust katsetada kui ka seista silmitsi eksimustega ehk saadud kogemusest õppimisega.

Kriidi ja tahvliga tänapäeva noores huvi tekitada on üsna keeruline, seega tuleb huvi tekitamiseks kasutada teisi meetodeid. Kaheksa-aastane kogemus Ettevõtluskülas on kinnitanud mängu kui meetodi, olulisust huvi tekitamisel. Ettevõtluskülas avastavad noored sageli, et raha kulutada on väga lihtne, juurde teenimine nõuab juba pisut mõtlemist ja katsetamist ja ega polegi ühest reeglit, milline meetod just selle meeskonna õnnestumiseni viib. Tihti leiavad noored endas üles oma võimekuse ja ka rolli meeskonnas. Kes tunneb end tugevalt numbrite maailmas, naudib raamatupidaja tööd, kes tunneb end mugavalt esinejana, saab väga hästi hakkama turundajana jne. Noored saavad üsna hästi aru, miks eksimine on oluline, kuid samas on neil olemas mänguline keskkond, kus seda turvaliselt teha.

Kuidas saaksid koolid paremini hakkama väljakutsega toetada noori ja nende tegutsemisi tulevikus?

Ettevõtlik õppur Sander Aukust: Mina arvan, et õpilased vajavad koolilt rohkem elulist õpetamist tavapärase õpikuteadmiste kõrval. Hetkel on suur osa õppekavast kokku pandud õppeainetest, mis valmistavad õpilasi ette näiteks matemaatiliselt mõtlema, õigesti kirjutama või tundma erinevaid ajaloo sündmusi. See on kõik väga vajalik silmaringi jaoks, kuid see, kuidas neid teadmisi päris elus rakendada, on võib-olla jäänud rohkem tahaplaanile. Näiteks võiks olla koolis mõni loeng selle kohta, millised on erinevad valikuvõimalused peale gümnaasiumit ning kutsuda loengut pidama peale lõpetamist erinevad teed valinud vilistlased.

Lisaks võiks rääkida rohkem rahatarkusest ning tööturust. Näiteks kuidas teenida ülikooli kõrvalt raha või kuidas üldse rahaga ümber käia ehk siis arendada üleüldist finantskirjaoskust. Samuti võiks olla ka tunde elulistel teemadel nagu kuidas rentida korterit, kandideerida töökohale, maksta arveid jne. Mina ise ei teadnud enne õpilasfirma perioodi algust näiteks midagi sellest, et elus on võimalik peale töötajaks olemise olla ka ettevõtja. Õpilasfirma periood tõi mind kindlasti elule sammukese lähemale ja õpetas mulle väga palju.

Kuidas õpetajana tulla toime rööprähklemise väljakutsega ehk kuidas olla ettevõtlik õpetaja?

Aasta ettevõtlik õpetaja Krista Savitsch: Õpetajana töötamine nõuabki teatud mõttes suurt pühendumist ja õpetajad kindlasti arvestavad sellega oma igapäevaelus. Öeldakse ju ikka, et kes palju teeb, see palju jõuab. Olen aastakümnetega õppinud aega hästi planeerima ja seetõttu jõuan ka rohkem. Üksinda ei suuda inimene mägesid liigutada, küll aga suudame seda teha koos toetavate kolleegidega, kellega on ühine tee käia.

Mulle väga meeldib mu töö õpetajana, selles on piisavalt võimalusi ise oma tegevusi planeerida ja õpilaste rahulolu on rõõmupakkuv. Koolis ongi kõige toredamad õpilased ja nende säravad silmad, mille nimel tasub töötada. Õpilastel on õigus saada kvaliteetset õpet ning võimalusi tunnivälisteks tegevusteks ja eelkõige saada piisavaid suuniseid, et edaspidi olla edukad ettevõtjad. Isegi kui neist ettevõtjaid ei saa, siis iga majandusala või ettevõtlusainet õppinud noor peaks olema piisavalt ettevõtlik, et elus hakkama saada. Minu eesmärk on alati olnud õpilastele võimaluste pakkumine ja õppeprotsessi huvitavaks tegemine. Kogemused mini- või õpilasfirmas või siis osalemine erinevatel võistlustel on hindamatu väärtusega. Mul on nii kahju, et minul omal ajal koolis õppides selline kogemus saamata jäi, aga hea meel on seda kõike koos õpilastega hetkel kogeda.

Mis on noorte ettevõtlusideede arendajate jaoks suurimad väljakutsed ning millist nõuannet noored kõige rohkem mentorilt vajavad?

Aasta mentor Vaido Mikheim: Mentorina väldin sõnade “vajavad” ja “peavad” kasutamist, kuna harva eksisteerib “õige-vale” stiilis vastuseid. Lõppkokkuvõttes peavad noored alati oma peaga otsused ning valikud langetama. Mentorina on minu eesmärk neile püstitada küsimusi ja näidata võimalusi.

Harva saan “Miks te seda teete?” küsimusele konkreetse usutava vastuse. Noored kipuvad sageli lahendama kas liiga suurt või siis mitut ülesannet ja probleemi üheaegselt. Kui siia lisada eestlaslik täiusliku toote-teenuse arendamise ihalus, siis kiiresti jõutakse ebarealistlike plaanideni ajalisel, rahalisel või mõlemas mõttes. Ärilises plaanis ei ole üldjuhul mõeldud sellele, kes konkreetselt on nende kliendid.

Suhete hoidmine ja omavahelised kokkulepped on alati läbimõtlemita valdkond. Nii tiimisiselt kui välispartneritega (kliendid, kasutajad, investorid jt). Kuidas käitume ebaedu korral? Veel olulisem, kuidas käitume edu korral? Startupide lagunemise ja läbikukkumise üks peamisi põhjuseid on tiimisiselised tülid. Selle juurpõhjus peitub puudulikus kommunikatsioonis. Sealhulgas on tiimisiselt omavahel läbirääkimata suurem eesmärk ehk vastus küsimusele “Miks me seda teeme?”. Kokkuvõttes noored vajavad, et mentor juhiks nende tähelepanu asjaoludele, mida nad ise pole osanud või ei taipa märgata ning aitaks seada fookust.

Mis on ettevõtlusõppe vajalikkuse selgitamisel väljakutse?

Ettevõtlusõppe programmi aasta tegija Liina Pissarev: Hoiakute muutmine on ikka aeganõudev. Küll aga on meeldiv näha, et jää on murdumas ja aina rohkem on häid eeskujusid, keda esile tõsta ja läbi selle laieneb ka ettevõtlusõppe rakendajate võrgustik. Teavituses keskendun teemade selgitamisele, mis aitavad õpetajaid ja koole tegevustes, nt ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe kitsaskohtadele ja lahendustele, headele praktikatele ja soovitudele. Teadlikkus ja kogemus ettevõtluse toimimisest aitab ära hoida eksimisi päriselus ja võtta ette ükskõik mida, see ei pea lõppema alati ettevõtjaks hakkamisega.

Üks hea näide on ka. Hiljuti Iisraeli kolleege külastades oli kõige emotsionaalsem kogemus araabia tütarlastekooliga tutvumine. Sealsel direktoril on õnnestunud tugevalt juurdunud hoiakutega araabia kultuuriruumis ettevõtlik koolikultuur rakendada. Tüdrukuid julgustatakse unistama ja unistuste poole püüdlema ja tegutsema. Eesmärk on aidata araabia naistel elada enda unistuste elu. Mis saab olla veel parem eesmärk? Minu kooli vilistlaste kokkutulekul ütles üks endine direktor väga tabavalt – ärme elame unistades, vaid unistustes.

Unistustes elamine aga eeldabki oma unistuste täideviimist ning selleks ongi vaja noortele julgust ja riskivalmidust, õppimistahet ja enesejuhtimist – ehk ettevõtlikkust ja ettevõtlusõpet!

Ettevõtlusõppe parimate igapäevategevuste kohta saab lugeda ettevõtlusõppe programmi [kodulehelt](#).

Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu raames tunnustati ettevõtlusõpet edendavaid inimesi ja meeskondi kolmandat korda. Tunnustatavate kandidaate sai esitada igaüks ettevõtlusõppe programmi veebilehel. Nominente oli viies kategoorias kokku 37.

Lisaks said ministrilt tänukirja silmapaistva tegevuse eest:

Karl Jörgen Lööper Võru Gümnaasiumist
Maria Palk Läänemaa Ühisgümnaasiumist
Pilvi Tauer Tallinna Tehnikagümnaasiumist
Helen Kiis Tallinna Tehnikakõrgkoolist
Mart Kimmel Pärnu Rääma Põhikoolist
Kristi Luik Rapla Täiskasvanute Gümnaasiumist
Raili Kuusik TalTech Virumaa kolledžist
Tabasalu Ühisgümnaasium
Realister OÜ
Juta Vallikivi Tartu Kunstikoolist
Noorte Ettevõtlikkuse Arengukava Töögrupp (NEAK)
Maret Ahonen Tartu Ülikooli UT Startup Lab-ist
Urve Venesaar Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonnast

Auhinnad annavad tuult tiibadesse: mentor, õpetaja ning Edu ja Tegu aasta tegija lähevad Pärnu juhtimiskonverentsile, õppurid sTARTUp Day-le ning edendaja meeskonnakoolitusele!

Fotod on üleval Edu ja Tegu Facebooki kontol kaustas
ETTEVÕTLUSÕPPE AASTA PARIMATE TUNNUSTAMINE 2019

INNOVEST SAAB TOETUST TAOTLEDA KOOLIDE ETTEVÕTLUS- ÕPPE MITMEKESISTAMISEKS

Alates 20. detsembrist saab Innovest toetust taotleda koolide ettevõtlusõppe praktilisemaks ja mitmekülgsemaks muutmiseks. Projektide raames võib näiteks kooli noori juhendada kutsuda ettevõtjaid, läbi viia praktilisi õpitubasid ning korraldada ettevõtlikkusega seotud kooliväliseid tegevusi. Taotlusvoorus jagatakse projektide vahel 250 000 eurot ning taotlusi saab esitada kuni 20. veebruarini 2020.

SA Innove elukestva õppe keskuse juhi Maarja Parve sõnul on toetuse andmise eesmärk tõhustada koolide, kogukonna ja ettevõtjate koostööd ning suurendada õppurite ettevõtlikkusteadlikkust. „Tegemist on selle valdkonna neljanda taotlusvooriga, eelmistest voorudest sai toetust palju põnevaid projekte, mille raames kutsuti kooli noori juhendada ettevõtjaid, tehti õpitubasid ja laagreid, loodi digitaalseid õppematerjale. Hea meel oli näha, et paljud ettevõtjad ja kohalikud omavalitsused soovisid koolidega koostööd teha, loodetavasti on see nii ka selle vooru puhul. Kooliväliste partnerite kaasamine võimaldab muuta ettevõtlusõpet elulisemaks, näiteks viia õpet läbi väljaspool kooli, ettevõtte probleemidele lahendusi otsides jms,“ nendib Parve.

Taotlusvoorst on toetust oodatud taotlema koolid ja era- või avalik-õiguslikud juriidilised isikud. Igas projektis peab olema kaasatud kool ja kooliväline osapool. Koolide all peetakse silmas üldhariduskoole ning kutse- ja rakenduskõrgkoole. Ettevõtlusõppe taotlusvoorus jagatakse projektide vahel 250 000 eurot, millest moodustab Euroopa Sotsiaalfondi toetus 212 500 ning riiklik kaasfinantseering 37 500 eurot. Ühele projektile antakse toetust 1000 kuni 25 000 eurot. Panustada tuleb ka 10% omaosalust.

Taotlusvooru „Koolide, kogukonna ja ettevõtjate koostöö toetamine ettevõtlusõppe praktilisemaks muutmiseks“ projektitaotluste esitamise tähtaeg on 20. veebruar 2019 kl 17.00 ning taotlused tuleb esitada e-keskkonnas.

Taotlejad on oodatud ka infopäevadele, mis toimuvad jaanuaris Tallinnas ja Tartus.

Taotlusvooru korraldab SA Innove elukestva õppe keskus koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi ettevõtlusõppe programmiga Edu ja Tegu.

Võru Kesklinna
Kooli muusikal

LISAINFO SA INNOVE LEHEL

Varasematest projektidest saab lugeda ettevõtlusope.ee lehelt

ALUSTAVA ETTEVÕTLUS- ÕPETAJA BLOGI

TUULIKE MÖLDER, Osula põhikool

Tänane päev ettevõtlusõpetajana oli tõeliselt rõõmustav! 7. klassi tunnis tegime rühmatööna äriplaani katsetusi. Peale ühe rühma ettekannet plahvatas, et homme on koolimeene konkursi tööde esitamise tähtaeg ja nende toode sobiks selleks justkui rusikas silmaauku. Tüdrukud olid ka kohe tuld võtmas ning paari tunniga valmis juba nende toote esimene prototüüp... Mis see täpselt on, saate lugeda mõni teine kord.

Mis meil siis kahe möödunud kuu jooksul veel juhtunud on? Esimesed hinded tunnistusele välja pandud. Lootsin küll, et pääsen arvestusega, kuid juhtkond on otsustanud, et ka valikaineid hinnatakse ning seega on ettevõtlusõpe esimest aastat (varem oli karjääriõpe) hinnatav valikaine. Oligi tore palju häid hindeid välja panna, kuigi suhtumine, et ettevõtlusõpe on tõsiselt võetav õppeaine, pole veel väga levinud.

Meil on traditsiooniks isadepäeva paiku korraldada perepäeva kogukonnale. See on kohvik-klubi stiilis. Sedakorda sai ülesande õpilaskohviku pidamiseks 8. klass. Rõõm tõdeda, et kogu tegevus oli põhjalikult läbi mõeldud alates vormiriietist, menüüdest, kelneritest, tootmisest... lõpetades sellega, et soovitati kaasa võtta oma lemmiktass ning oli loobutud ka ühekordsetest nõudest (peaaegu). Kogu teenindus jättis külastajatele hea mulje. Klassikassasse kogunes lõpureisiks kenake summa.

Minule pidid nad muidugi esitama väikese kokkuvõtte sellest, kuidas läks. Tubli meeskonnatöö alustoeks oli kindlasti ka klassijuhataja Tiia Linnase entusiasm.

Õpilaskohvikut oleme ka varasemetel aastatel teinud, kuid pigem spontaanselt. Sel aastal, kuna ettevõtlusõpe oli esimest korda, olid ohjad põhiliselt klassijuhataja käes, kuid arutasime nüansside üle, mida tunnis olime õppinud. Järgmistel kordadel on eelseisvad ülesanded ettevõtlusõppes osalevale klassile kindlasti põhjalikumad. Eks minagi õpin kogu aeg.

Esimese klassiga matkasime oktoobris Sõmerpalu noortekeskusesse. 6-kilomeetrisel matkal kontrollisime üle hoolikalt kõik kraaviperved ning metsaaluse. Tundsime rõõmu, et mets on üsna puhas. Noortekeskusega samas hoones asub Kaabsoo küünlameistrite töökoda. Lisaks tutvumisele ettevõttega, saime valada klassile oma jõuluküünla. See särab nüüd rõõmsalt meie klassiaknal.

Advendikalendri klassiseinale valmistasime samuti ise tualettpaberirullidest ja muust uuele ringile kutsutud kraamist. Oleme palju rääkinud keskkonnast, tarbimisest ja prügisorteerimisest. Meie klassi ukse taga on 7 erinevat prügikasti. Korra nädalas käime neid tühjendamas kogumiskonteineritesse ning taaraautomaati.

Iga päev juhtub midagi põnevat, nii läks juba meelest, kuidas Maibel Kipasto (9.kl) ja Maia Serv (8.kl) viisid ellu projekti „Ma pole paks, mul on suured kondid” õpetaja Viia Halleri juhendamisel. Lisaks liikumisvahetundidele toimus tervislike salatite valmistamise konkurss, kus minu 1. klass sai 8. klassi järel teise koha! See on siiani meie suurim saavutus. Noh, aabitsapidu oli ju ka?!

Enne jõule ootab meid veel kooli jõululaat, mis koos jõulupeo ettevalmistusega hõivab kogu meie aja.

Uute kohtumisteni!

Meie ehk Osula kooli tegemisi võib jälgida ka
[FACEBOOKIS](#)

KOOLI JA ETTEVÕTTE KOOSTÖÖ VÕTI ON SELGED SOOVID JA PAINDLIKKUS

28. novembril Tartusse kogunenud ligi 80 ettevõtte ja kooli esindajad tõdesid esitluste, paneeldiskussiooni ja arutelude käigus, et kooli ja ettevõtte koostöös on oluline roll konkreetsusel, paindlikkusel ning järjepidevusel.

Räpuna Ühisgümnaasiumi õpetaja **Valve Peebu** teab omast käest, et massi-, mahuühikud jt mõõdud on õpilastele üks raskeimaid ja abstraktsemaid teemasid ning tsentnerid, grammid, tonnid on neile rida võõrsõnu õpikus. Seetõttu otsustas ta õpilased viia poodi, kus on massi- ja mahuühikutega igapäevaselt kokkupuude. Kokku külastati 4.-9. klassi õpilastega poodi 7 korda ja igale käigule järgnes tund klassis. Uuriti kaupu, koguste ja hindade suhet, tõsteti ja kaaluti, teisendati mahtusid ja koguseid ning arvutati hindu kaasa-
võetud mappides.

Lapsed täitsid uurija, ostja, meeskonnaliikme rolle. Kogutud materjalide põhjal lahendati klassis ülesandeid ja ristsõna kõogi- ja puuviljadest ning mängiti massiühikute mängu.

Õpetaja sõnul oli elulise tunni mõju kohe näha - silmnähtavalt paranes õpilaste oskus peast arvutada, poes käituda ja tegutseda, suhelda, tõusis huvi matemaatika vastu, mõisteti meeskonnatöö kasulikkust ja toimimist ning omaalgatuslikult tegid õpilased ettepaneku minna jäätmejaama vaatama pakendite edasist saatust. Kaupluses õppe mõju oli matemaatikatunnist laiem - lõimiti loodusõpetust, eesti keelt, matemaatikat, inimeseõpetust jt aineid.

Tartu Tamme Gümnaasium pakub gümnaasiumi IT-suunal laialdast koostööd erinevate kõrgkoolide jt asutustega ning koolis toimuvad õppe mitmekesistamiseks koostöötegevused: Teadlaste Öö, Nupp Nokib, tötöad õpilastele, lahtiste uste päev 9.klassile, teaduskool, praktikanädal, uurimis- ja praktilised tööd, kultuuripidu, töövarjupäev.

Lisaks toimuvad veel välipraktikad loodussuunale ja kultuurisuunale, töövarjunädal meditsiinisuunale, ettevõttepraktikad tehnoloogiasuunale. **Urmas Tokko** sõnul laekub koostööettepanekuid asutustelt, kes näevad oma võimalust tulevaste töötajate kasvatamises, tänu sellele on näiteks õpilastel võimalus töövarjutada TÜ Kliinikumi ödesid. Ka külalisloengute andmiseks on tekkinud ettevõtete-asutuste poolt järjekord.

Siim Soonsein jagas **Tartu Kunstikooli** kogemust, kuidas loodi spetsiaalne Aparaaadi Mänguarendusklubi, õpiti Läti mänguarendajate kogemustest, paar korda aastas toimuvate häkatonide raames moodustatakse ideede baasil tiimid ja valmivad prototüübid ning parimad mängud näevad ka ilmavalgust. Mänguarendusklubisse kuuluvad lisaks kunstikooli õpilastele ka teiste koolide erinevate huvide ja teadmistega õppurid ja ühinema on oodatud eriti IT-teadmistega õpilased, kes saavad mängude arendamises kaasa lüüa.

Enics on Elvas asuv ülemaailmse elektroonikaettevõtte rakuke, mis vajab pidevalt tööle insenere, tehnilist personali jt. Personalijuhi Eveli Punnisoni sõnul viiski tööjõupuudus firma koostööni haridusasutustega. Võeti ühendust koolidega, kes tahavad anda praktilist lähenemist, mis aitab õpilastel päriselus

hakkama saada. Enamasti tehakse sügavuti

koostööd kutsekoolide, rakenduslike kõrgkoolide ja kõrgkoolidega, kuid külas käivad ka üldhariduskoolid.

Isegi 2. klassi juntsudel on põnev, kui näidatakse, kuidas asjad valmivad. Laste rõõmuks panid firma lahked insenerid ka ühe väikese roboti rääkima ja trikke tegema. Kooliga koostöös avati 2019. aastal gümnasistidele mehhatroonika valikaine, mille teooria antakse koolis, praktika toimub Enicksis mentorite kõrval. 2019. aastal on majas kokku 21 praktikanti ja igasse kuusse jagub mõni kool-klass.

Enics on avatud läbirääkimistele ka uute huvilistega! Koostöösoovidega võib pöörduda personaliosakonna poole.

Ettevõtlikkus on üks **Põlva Gümnaasiumi** pädevustest - iga noor peab olema ettevõtlik. Ettevõtjaid kaasatakse nt keskpäeva ette nähtud 80 minutilise „kasuliku aja“ jooksul kui valikainete raames loenguid andma, õpilased külastavad ka kohalikke ettevõtteid. See kõik seondub ettevõtluse, ettevõtlikkuse ja karjääriõpetusega.

Eelmisel õppeaastal viidi läbi projekti „Praktiline turundus“ koos Coopi ja Läänemaa ning Haapsalu Ühisgümnaasiumiga. Coopi antud sisendi põhjal tuli õpilastel läbi viia uuring kaupadest, hindadest, tootjatest, võrrelda linnade erinevaid andmeid ja ka reklaami.

Coopi huvitasid noorte hinnangud ja tagasiside - mida noored arvavad ja ostavad. Õpilastele meeldis projekt ja võimalus tunda ennast tähtsana läbi Coopile tagasiside andmise nii väga, et seda tehti rõõmuga ka väljapool tunde. Projektiga kaasnenud suurem töökoormus ei heidutanud ka õpetaja **Kaia Tamme**, kes pidas saadud kogemust kasulikuks ka endale.

Õpilasfirmade läbi õppimist on Põlva Gümnaasiumis oht-ralt ning need noored suunatakse ise koostöösooviga ettevõtjate poole pöörduma. Saavad kasvõi kogemuse, et 10 kirja puhul üks vastaja on täitsa loomulik, järelikut tuleb paremini silma paista. Õpivad ebaõnnestumisest, kogevad julgust ja riskivõtmist. Kohalikud firmad võtavad ka õpilaste tooteid müüki ja aitavad neid muul moel. „Me toetame, mitte ei pidurda õpilasi tegutsemast,“ võtab **Kaia Tamm** teema kokku.

PANEELDISKUSSIOON: Õpilastele esineja peab olema säravate silmadega entusiast!

Paneelis said sõna ka noored ise. Oma kogemusi jagasid lisaks esinejatele **Sander Aukust** ja **Markkus Jõeveer** Tartu Hugo Treffneri Gümnaasiumist.

Kõlama jäänud soovitused kooli-ettevõtete töö tõhustamiseks :

- ▶ Kool peab olema ajaliselt paindlik ja pöörduma ettevõtte poole varakult. Tuleb mõista, et ettevõtte kalender on 6 kuud ette planeeritud.
- ▶ Kuigi õpilane otsib ise praktikakoha, võiks koolil olla ettevõtete andmebaas, kes õpilasi regulaarselt vastu võtavad.
- ▶ Ettevõttesse pöördumisel tuleb olla konkreetne, selgitada kooli ootusi ja soove.
- ▶ Mitte väga populaarsed ettevõtted saavad tekitada õpilastes huvi praktikakoha vastu nt stipendiumi vms boonuse abil.

- ▶ Õpilased ootavad show'd, mitte pikka loengut. Õpilaste huvi tärkamine või kadumine sõltub väga palju esinejast. Ettevõttest tuleb esinema otsida kõige atraktiivsem või teise koha esineja! Tuleb rääkida noortele kasulikke asju - oluline on töömaailmas ja ka õpilaste silmis atraktiivne töökeskkond, firma erilisus teiste ees, vähem üldist ja rohkem spetsiifilisemat juttu.
- ▶ Tasub lasta entusiastlikel õpilastel endil otsida ja kutsuda esinejad, kes noori kõnetavad. Esinejale jääb samuti parem mulje huvitatud isikutele rääkides.
- ▶ Õpilastele tuleb anda võimalus ise harjutada kontakti võtmist ja õpetada, kuidas korrektselt ettevõtte poole pöörduda. Lisaks kirjale tasub alati ka helistada. Oluline on näidata tõelist soovi ja vajadust, mitte viidata korraldusele.
- ▶ Kõige kasulikum koostöövorm? 2-5 päevane töövari; hea kirgliku ettevõtja loeng; ettevõtete külastused, kui seal on ägedad inimesed; häkatonid.
- ▶ Soovitused ettevõtjatele: Pakkuge õpilastele tundide raames lahendamiseks päriselust võetud ülesandeid ja probleeme; tehke nendega temaatilisi töötubasid, seminare ettevõttes, kaasake ürituste korraldamisse ja sisu loomisse, aidake valikkursusi luua ja praktikaid läbi viia, jagage infot, milliseid töökäsi vajatakse, osalege noorte häkatonidel, et aidata õppijaid ärimudeli jm spetsiifiliste teadmistega.

Vaata lisaks: Ideede pank kooli-ettevõtte koostöök

[ETTEVÕTLUSÖPPE KODULEHEL](#)

TÖÖLE KAASA! ALGATUS LOOB KOOLIDELE HEA VÕIMALUSE ÕPILASTELE TÖÖELU TUTVUSTAMISEKS

LIISI HAAS, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda

Esimesed olulised karjäärialased valikud peavad koolinoored tegema juba põhikooli lõpus ning selleks, et nad saaksid seda teha teadlikumalt, tuleb kasuks kokkupuude töömaailmaga ja tutvumine erinevate ametitega. Üks võimalus selleks on algatus „Tööle kaasa!”, millega kutsutakse üles koole, tööandjaid ja lapsevanemaid koostöös looma õpilastele tööeluga tutvumiseks uusi võimalusi.

Juba kolmandat korda korraldab „Tööle kaasa!” algatust Eesti Kaubandus-Tööstuskoda koos partneritega, kelleks on tuleval aastal Eesti Töötukassa, Haridus- ja Teadusministeerium, SA Innove ning Eesti Karjäärinõustajate Ühing. „Tööle kaasa!” toimub 17.–21. veebruaril 2020 ning on suunatud 1.–9. klasside õpilastele.

Teadlikkus töömaailmas toimuvast

Algatuse idee seisneb selles, et tööandjad avavad nimetatud perioodil vähemalt üheks päevaks oma ukse töötajate lastele, et neil oleks võimalus vanemate töö ja töökeskkonnaga lähemalt tutvuda.

Koolil võimaldab algatuses osalemine teha lapsevanemate ja tööandjatega koostööd, mis rikastab praktilisel moel karjääriõpet. Samuti toetab see üldpädevuste kujunemist ning on kooskõlas muutunud õpikäsitusega, mis eeldab elulähedast õppimisviisi.

Algatuse käigus saab õpilane teadlikumaks töömaailmas toimuvast ning saab aru, miks erinevad tööd on vajalikud ja et iga töö tegija on oluline. Lisaks saab noor teada ja ise kogeda, milline näeb välja tema ema või isa igapäevatöö ehk milline on lapsevanema tööpäev ja -keskkond, töö sisu ja selle väärtus. Juhul, kui mõnel lapsel ei ole võimalus enda vanemate tööga tutvuma minna, siis võib tutvuda näiteks mõne muu lähisugulase või ka klassikaaslase vanema tööga.

Tööandjate huvi on suur

Üle-eestiliselt toimus „Tööle kaasa!” 2019. aasta veebruaris teist korda. Siis osales ligi 900 tööandjat, ligi 200 kooli ning 3300 õpilast. Võrreldes esimese, 2018.aastaga, tõusis osalenud tööandjate ja õpilaste arv lausa kahekordselt. Suur osalejate huvi ning positiivne tagasiside nii tööandjate kui ka koolide poolt annavad kindlust, et algatusega tuleb jätkata. Paljud osalejad avaldasid lootust, et algatusest võiks saada traditsioon.

Eelmisel aastal osalesid „Tööle kaasa!” algatuses koolid ja tööandjad üle Eesti – nii suured kui väikesed – ja väga erinevatest tegevusvaldkondadest. Oli tööstus- ja tootmisettevõtteid, kaubandusettevõtteid, toitlustusettevõtteid, avaliku sektori asutusi jpt.

Samuti sai tutvuda seinast sein ametitega, teiste seas näiteks advokaat, arst, logistik, näitleja, lennujuht, raamatupidaja, õpetaja, päästja, personalispetsialist, filmifestiivali korraldaja, laotöötaja, klienditeenindaja.

Estancis tutvustati Tööle Kaasa! päeval lastele ohutusnõudeid enne tootmisse minekut

Koolid, kasutage võimalust!

Algatusega liitumine on väga lihtne, selleks tuleb end registreerida veebilehel www.töölekaasa.ee. Samalt lehelt leiab ka nii koolidele kui tööandjatele mõeldud juhendmaterjalid, kus samm-sammult „Tööle kaasa!“ osalemise erinevad etapid lahti kirjutatud. Lisaks leiab samalt lehelt ka valiku töölehti, mida õpilased saavad täita, et õpitut paremini mõtestada.

Kuigi kahel eelneval aastal on koolide poolt osaletud pigem üksikute klasside kaupa, siis on olnud ka koole, kus kogu kooli õpilased läksid tutvuma oma vanema tööga. Seejuures pole vähemolulisem ka lastele koolis olevate erinevate ametikohtade ja õpetaja töö tutvustamine, seega miks mitte koolil registreeruda ka tööandjana ja kutsuda kooli töötajate lapsi vanemate tööeluga tutvuma. Võimalusi on mitmeid, valik on Teie!

KUTSEHARIDUSE KARJÄÄRI- JA ETTEVÕTLUSÕPPES PUHUVAD UUED TUULED

Kutsehariduses on eriti palju võimalusi siduda erialateadmised uue väärtuse loomise, kogukonna arengu ja eneseteostusega ning selle toetamiseks õppes on valminud kaasaegne ettevõtlus- ja karjääriõppe ühendmoodul. Kutsekoolid on juba aktiivselt katsetamas võimalusi, kuidas pakkuda õpilastele kogemusi ja laia maailmapilti, läbi mille tõuseb nende võimekus läbi lüüa.

Haridus- ja teadusministeeriumi kodulehel olevaid erinevaid [kutsehariduse uuringuid](#) sirvides hakkas silma huvitav fakt, et kui ka mõnedel populaarsetele erialadel ei ole õpilased alati väga rahul erialateadmistega, siis on nad rahul muude saadavate teadmiste ja oskustega (sotsiaalsed, ettevõtlus jms). Lisaks on aasta-aastalt kasvanud vilistlaste hõivatus.

See näitab, et kui huvid võivad elu jooksul muutuda ja eriala ei pruugi poole pealt tunduda enam ahvatlev, siis universaalsete oskuste ja kogemustega on kohanemine ja eluala vahetus lihtsam ka siis, kui elu selleks sunnib.

Ettevõtlusõppe rakendamise eestvedaja kutsehariduses, **Katrin Kivisild** Sihtasutusest Innove nendib, et lisaks ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu poolt väljatöötatud ettevõtlusõppe valikmoodulitele mõisteti, et uuendused on läbi vaja ka viia hetkel kehtivas „karjääri planeerimise ja ettevõtluse alused“ moodulis. 2019. aasta jooksul töötas eksperttöörühm uue mooduli kallal, küsides sel teekonnal nii tagasisidet kui erinevaid arvamusi ning nüüdseks on uuendatud moodul, mille nimeks saab „õptee ja töö muutuv keskkonnas“ valmis läbima haridus- ja teadusministeeriumi kooskõlastusringe.

„Miks me otsustasime tõsta kõrvale hetkel kehtiva karjääri planeerimise ja ettevõtluse alused mooduli ja alustada puhtalt lehelt? Sest varasemalt välja töötatud moodul ei töötanud enam selliselt, et sel oleks olnud positiivne mõju õpilaste väljalangemisele koolist, ennastjuhtiva inimese arengule või ettevõtlusalastele teadmistele. Meie ümber on ettevõtluskeskkond ja ühiskond muutunud ja ka meie peame muutuma,“ selgitas Kivisild.

„Mida me soovime uue mooduliga saavutada? Millist olukorda tahame? Üldiselt öeldes me tahame süsteemselt kutseõppurites kujundada enesearengut väärtustavat hoiakut. Meie unistame sellest, et iga kutseharidusse sisenev õppur mõistab ja oskab läbi isikliku õptee ja teda ümbritseva keskkonna luua lisandväärtust nii iseendale kui ka laiemalt.“

Loodame, et juba 2020. aasta sügisest hakkab uus moodul rakenduma kõikides kutsekoolides. Edu ja Tegu/SA Innove tiim on valmis kogu kevadperioodi vältel tegema koolitusi, seminare, nõustamist ja pakkuma igakülgset tuge igale kutsekoolile.

Õptee ja töö muutuv keskkonnas

4.

õppija kujundab oma erialast karjääri ja arendab eneseteadlikkust tänapäevases muutuv keskkonnas, lähtudes elukestva õppe põhimõtetest

ÖV1. kavandab oma õptee, arvestades isiklikke, sotsiaalseid ja tööalaseid võimalusi ning piiranguid

- HK 1.1.** analüüsib juhendamisel oma huvisid, väärtusi, oskusi, teadmisi, kogemusi ja isikuomadusi, sh õpi-, suhtlemis- ja koostööoskusi õpitava eriala kontekstis
- HK 1.2.** sõnastab juhendamisel eneseanalüüsi tulemustest lähtuvad isiklikud õpieesmärgid ja põhjendab neid
- HK 1.3.** koostab juhendamisel isikliku eesmärgipärase õpitegevuste plaani, arvestades oma huvid, ressursse ja erinevate keskkonnateguritega

ÖV3 kavandab enda ja teiste jaoks väärtuste loomisel omapoolse panuse kultuurilises, sotsiaalses ja/või rahalises tähenduses

- HK 3.1.** analüüsib erinevaid keskkonnategureid ning määratleb meeskonnatööna probleemi ühiskonnas
- HK 3.2.** kavandab meeskonnatööna uuenduslikke lahendusi, kasutades loovustehnikaid
- HK 3.3.** kirjeldab meeskonnatööna erinevate lahenduste väärtust kultuurilist, sotsiaalset ja/või rahalist väärtust
- HK 3.4.** valib meeskonnatööna sobiva jätkusuutliku lahenduse probleemile
- HK 3.5.** koostab meeskonnatööna tegevuskava valitud lahenduse elluviimiseks

Individuaalne
õptee

Keskkonna
mõistmine

Väärtusloome
ja
panustamine

Enesearengut
väärtustav
hoiak

ÖV2. mõistab ühiskonna toimimist, tööandja ja organisatsiooni probleeme ja võimalusi

- HK 2.1.** selgitab meeskonnatööna turumajanduse toimimist ja selle osapoolte ülesandeid
- HK 2.2.** kirjeldab meeskonnatööna piirkondlikku ettevõtluskeskkonda
- HK 2.3.** selgitab regulatsioonidest lähtuvaid tööandja ja töövõtja rolle, õigusi ja kohustusi
- HK 2.4.** kirjeldab organisatsioonide vorme ja tegutsemise viise, lähtudes nende eesmärkidest
- HK 2.5.** valib enda karjääri eesmärkidega sobiva organisatsiooni ning kirjeldab selles enda võimalikku rolli
- HK 2.6.** seostab erinevaid keskkonnategureid enda valitud organisatsiooniga ning toob välja probleemid ja võimalused

ÖV4. mõistab oma vastutust kutsealase karjääri kujundamisel ning on motiveeritud ennast arendama

- HK 4.1.** analüüsib oma kutsealast arengut õpingute vältel, seostades seda lähemate ja kaugemate eesmärkidega ning tehes vajadusel muudatusi eesmärkides ja/või tegevustes
- HK 4.2.** kasutab asjakohaseid infoallikaid endale koolitus-, praktika- või töökoha leidmisel ning koostab kandideerimiseks vajalikud materjalid
- HK 4.3.** selgitab tegureid, mis mõjutavad tema karjäärivalikuid ja millega on vaja arvestada otsuste langetamisel lähtudes eesmärkidest ning lühija pikaajalisest karjäärilpääst
- HK 4.4.** selgitab enda õpitavate oskuste arendamise ja rakendamise võimalusi muutuv keskkonnas

KUTSEKOOLI ÕPILASED RÕÕMUSTAVAD OMA TOODANGUGA NII OSTJAID KUI ABIVAJAJAID

Kutseõppeasutuste suur boonus on vajaliku teadmise, töövahendite ning praktilise kogemuse olemasolu koolides. Kooli nutikuseks on kaasata õpilasi oma tegudega väärtust looma, olgu siis ettevõtluses või heategevuses, iseendale või kogukonnale. Näiteks Rakvere Ametikool ületab oma tegevustega järjepidevalt uudiskünnise ja Haapsalu kutsehariduskeskuses õpitakse läbi õpilasfirmade.

Rakvere Ametikoolis on kutseõppe 3-5 taseme õppekavades põhiõpingute moodul “Karjääri planeerimine ja ettevõtluse alused”. Ettevõtlikkust õpetatakse erinevate õppeainete raames ja erialatundides ning koostööd tehakse nii eriala kui ka üldõpingute õpetajatega.

Õpitoas aeti triikraud kuumaks

Põnevamatest praktilisematest tegevustest toob õpetaja **Merle Aasna** välja novembrikuus karjääriõpetuse, suhtlemisõpetuse ja puhastusteeninduse tundide raames lasteaialastele korraldatud töötoad. „Majutus- ja toitlustusteeninduse I kursuse õpilased kutsusid Rakvere Kungla Lasteaia ja Rakvere Waldorflasteaia Kaur ühe rühma lapsed töötubadesse, kus õpetasid lasteaialastele, kuidas käterättidest loomakesi voltida, nõusid poleerida, kandikut kanda, voodit korrastada, efektiivselt koristada ja särki triikida. Päeva juhatasid sisse samuti õpilased, kus näidati ametikooli tutvustavat videoklippi ja räägiti, kelleks saab meie koolis õppida. Kui lapsed olid kõigis töötubades ära käinud, mängisid nad Kahooti, mille koostasid õpilased, et uurida, mis jäi lasteaialastele töötubadest meelde ja milline töötuba kõige rohkem meeldis,“ tutvustas Aasna kõigile osapooltele põnevat projekti.

Uute koristusnippide järele proovimine ajas suu naerule - need lubati ka kodus kasutusele võtta

Maailm on väike seniks, kuni pead hakkama seda ise koristama.

Lisaks võtsid õpilased ühendust kohalike meediaväljaannetega ning tulemuseks olid lood [Kuulutajas](#) ja [Virumaa Teatajas](#)

Oktoobrikuus panid õpilased Rakveres ülesse helkuripuu, kuhu kogusid helkureid erinevatelt ettevõtetelt.

Haapsalu
ettevõtluspäev

13. detsembril toimus juba kolmas ning samuti meedias kajastust leidnud heategevuslaad Põhjakeskuses, kus õpilased pakuvad jõuluks ja ka muidu vajalikke käsitöökaupu alates piparkoogitaignast lõpetades kuusejalgadega. Müügitulu läheb kohalikule nelja last kasvatavale üksikemale perele hädavajaliku, eelkõige rõivaste ja jalanõude soetamiseks. Lisaks heategevusele pöörati tähelepanu ka taaskasutusele, valmistades kohalike ettevõtete antud läheneva rikkemistähtajaga toidukaupadest pagari- ja kondiitritooteid. Igal aastal on laadal osalemas rohkem õppijaid, et võimalikult paljud saaksid mini-ettevõtluskogemuse. Kuigi laada peakorraldajaid premeeritakse vastava aine hindega, on ilmselt saadavat kogemust raske hinda panna.

Merle Aasna sõnul soovib kool sellise praktilise lõimitud karjääri- ja ettevõtlusõppega anda eriala eelkõige olulisi eluks vajalikke oskusi nagu meeskonna- ja koostöö ning suhtlemisoskused, vastutustunne, väärtushinnangud, kodanikuaktiivsus. Lõimine on lihtne, sest erinevatel projektidel on sageli erinevad fookused nagu näiteks helkuripuul turvalisus, heategevuslaadal toiduga säästlikult ja teadlikult ümber käimine ning märkamine, aitamine ja heategevus.

Haapsalu Kutsehariduskeskuse kutseõpetaja **Pille Noole** sõnul on Haapsalu Kutsehariduskeskuses ettevõtlusõpe ette nähtud 4. taseme noortele õppijatele ja täiskasvanud õppijatele on läbiv õppeaine karjääriplaneerimise ja ettevõtluse moodulist. Praktilise õppena on noortel võimalik kätt proovida õpilasfirmat tehes. Õpilasfirmade toetamine eeldab ka erineva eriala õpetajate koostööd. Näiteks puidu ja käsitöö osakonnas on võimalik katsetada erinevate puidust toodete valmistamist ning vastava eriala õpetajad on abistamas ja nõustamas.

Koostöös Sihtasutusega Läänemaa on võimalus osaleda erinevates ettevõtlusprojektides nagu ettevõtlusnädal, ettevõtete külastused ja koolitused. Lisaväärtuse nii noortele kui täiskasvanud õppijatele annavad erinevad ettevõtjad, kes jagavad oma ettevõtluskogemusi.

Haapsalu
õpilasfirmad

KARJÄÄRIÕPETAJATE TEGEMISI

KERSTI KIVIRÜÜT, Sihtasutus Innove

Väärtused karjääriõppes

Karjääri pädevuse kujundamise mudelil on kirjeldatud väärtused, mis on oluliseks eelduseks edukaks toimimiseks tööturul ja elukestvas õppes. Olgu neist nimetatud näiteks „väärtustab valikuvabadust ning sellega kaasnevat vastutust“ või „väärtustab enesearendamist“ või „väärtustab usaldusele tuginevat koostööd“. Küsimus on, mida õpetaja peab reaalselt tegema, et eelnimetatud ja mitmed teised karjääri kujundamise pädevuse mudeli väärtused välja areneksid. 19. – 21. novembril toimuski Nelijärve Puhkekeskuses Harjumaal karjääriõpetajate seminar sügiskool „Väärtuste kujundamine karjääriõppes“, kus sellele küsimusele vastust otsiti.

Seminari meeskond jõudis kolme päeva jooksul koolitajate abiga üksmeelele, et väärtuskasvatus ei saa olla pelgalt ühe õpetaja ülesanne. Näiteks valikuvabaduse väärtustamise kujunemisel peab kogu koolikeskkond võimaldama õpilastele erinevaid valikuid ning turvalist ebaõnnestumise võimalust. Samuti on oluline, et ebaõnnestumisi ei karistataks, vaid neid väärtustataks õpivõimalusena.

Teine oluline aspekt väärtuskasvatusel on turvaline, inimest väärtustav keskkond, mis samuti ei tohiks olla pelgalt karjääriõpetaja pärusmaa. Tartu Ülikooli Eetikakeskuse koolitajad Helen Hirsnik ja Nele Labi aitasid mõtestada lahti väärtustele põhineva organisatsioonikultuuri toimimist. Loomulikult said ka karjääriõpetajad läbi mängida juba kuulsaks saanud Eetikakeskuse väärtusdilemmade mängu.

Nagu juba tavaks saanud, tutvustasid Innove põhikoolitajad Kristel Rannaääre, Urve Rannaääre ja Kersti Kivirüüt erinevaid praktilisi mängu ja meetodeid, mis võiksid olla karjääriõpetajale abiks väärtuskasvatuse läbiviimisel ning vaimselt ja füüsiliselt turvalise keskkonna kujundamisel.

Üheks õhtuseks tegevuseks oli karjääriõppele pühendatud karaoke loomine ja esitamine. Karaoke sõnumites jäi kõlama osalejate missioonitunne, mure karjääriteenuste reformi tagajärgede pärast ning lootus helgemale tulevikule karjääriõppe tulevikus.

Europassi õppevara arendusseminar

5. – 6. detsembril toimus Rakveres õppevara arendusseminar koostöös Kutsekoja ja Innovega. Kahe päeva jooksul aitasid Kutsekoja esindajad Heli Oruaas ja Georgi Skorobogatov laiendada karjääriõpetajate ja -koordinaatorite silmaringi Europassi ning kvalifikatsioonirahastiku teemal. Loomingulise töö tulemusel sündis seitse meetoodilist juhendit üldhariduskoolidele.

Nelijärve seminar-sügiskooli viimasel päeval aitas õpetaja enda tööd väärtustada Matti Orav Vaikuseminutitest.

Õppevara arendusseminar on lõpusirgel ning väljatöötatud metoodilised juhendid kolleegidele tutvustamisel.

Materjalid tulevad tutvustamisele Tallinnas 9. jaanuaril konverentsi „Julge hüpe tundmatusse“ praktikapäeval.

Koostöö käigus ilmnes ka tõsiasi, et Euroopa tööturul toimetulek tööjõu vaba liikumise tingimustes on üldhariduse karjääri- ja ettevõtlusõppe ainekavadest põhjendamatult kõrvale jäänud – tegemist on ju aktuaalse teemaga.

CIDREE karjääriõppe teemaline kohtumine Edinburgis, Šotimaal

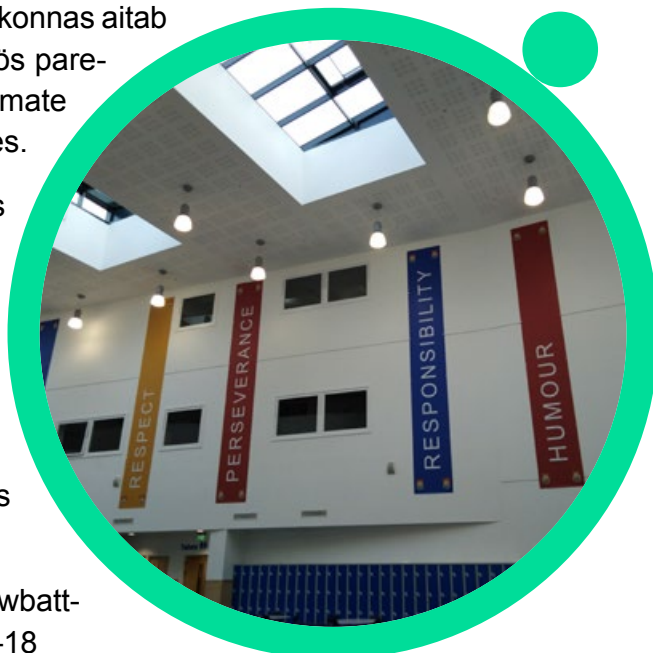
CIDREE (Consortium of Institutions for Development and Research in Education in Europe) on Euroopa hariduskoostöö konsortsium, mille raames on võimalik korraldada erinevaid üritusi teadmiste vahetuse eesmärgil ning Euroopa koostöö tugevdamiseks.

Karjääriõppe arutelule tulid kokku spetsialistid Eestist, Iirimaa, Belgia, Luksemburgist ja muidugi ka Šotimaalt. Eestit esindas Innove.

Eri riike ühendavaks lüliks osutus väljakutse, kuidas ühendada karjääriõppe, -nõustamine ja -info süsteemseks hariduskorralduslikuks tervikuks nii, et kõik õpilased saaksid maksimaalselt parima ettevalmistuse elukestvaks õppeks ja tööturul. Seda eriti olukorras, kus karjäärinõustamist ja -infot korraldatakse riigitasandil haridussüsteemi väliselt – tõsiasi, millele pärast 2019. aasta karjääriteenuste reformi on silmitsi ka Eesti koolivõrk. Kõik kohaletulnud olid konsensuslikult päri, et süsteemne karjääriteenuste korraldus haridusvaldkonnas aitab tõhusamalt saavutada võtmepädevusi ning toob õppetöös paremini esile oskuste õppe ja toetab andekate õpilaste kõrgemate mõtlemistasandite arendamist kõikides ainevaldkondades.

Kõige eesrindlikum osavõtja oligi võõrustaja Šotimaa, kus Education Scotland eestvedamisel on üldhariduskoolidele välja töötanud karjääriõppe standardi „Developing the Young Workforce. Career Education Standard (3-18)“. Standardis on ülevaatlikult kirjeldatud olulisemad karjääriteenuste eesmärgid ning erinevate partnerite (koolid, riigiasutused) vastutusvaldkonnad. Dokument, mille sarnane oleks asjakohane ka karjääriteenuste reformijärgses Eesti üldharidussüsteemis.

Hea praktika näitena tutvustati CIDREE meeskonnale Newbattle High School karjääriteenuste korraldust. See on 13–18 aastastele noortele üldkeskharidust pakkuv õppeasutus, kus õpivad sotsiaalselt ja majanduslikult mahajäänud piirkondadest õpilased. Kooli õppekorraldus pakub lisaks üldainetele rikkalikult kokkupuuteid reaalse töömaailmaga: õpilastel on võimalik enam kui paarikümnes ettevõttes käia praktilal, osaleda pikemaajalises õpipoisi õppes, olla töövarjuks, teha ettevõtetele koostööprojekte ja palju muud.

Karjääri kujundamise pädevuste, eriti väärtuste arendamiseks on oluline tõhus väärtuskasvatus kogu koolis. Newbattle Keskkoolis on kooli väärtuseid kasutatud kujunduselemendina. Regulaarselt toimuvad arutelud õpilastega, kuidas igapäevaelus neid väärtusi ellu viiakse.

STARTER TIIMID VÕISTLEVAD TAAS AJUJAHIS

STARTER sügissemestri üleriigiline finaali toimub 29.-31. jaanuaril Baltimaade suurima ärifestivali sTARTUp Day raames Tartus, kus mõõtu võtavad 6 parimat regionaalse eelfinaali läbinud tiimi.

Eriline heameel on nelja STARTER programmis või finaalis osalenud tiimi üle, kes on välja jõudnud Ajujahi TOP30 hulka. Önnitleme tiime **A Story**, **Akvalabs**, **CommuniCare** ja **Recovery Companion** ning hoiame neile põialt!

CommuniCare

STARTER
Tallinn

STARTER Tartu

VÄLJAKUTSEPÕHINE PROJEKTÕPE, LÕIMITUD ERINEVATE AINETEGA? SEE ON VÕIMALIK!

MAARJA HALLIK, GTL-Labori eestvedaja

GTL Labor on Tallinna Ülikooli algatus, mis alates eelmisest õppeaastast teinud katsetusi ja otsinud viisi, kuidas õppetöö koolis siduda paremini päriseluliste väljakutsetega läbi projektipõhise õppe. Meie unistus on kaasata kõik õpilased ja õpetajad muutuste loomisesse ja ühiste eesmärkide saavutamisse kohalikes kogukondades, Eestis ja maailmas laiemalt - aga nii, et see päriselt oleks õppetöö osa! GTL projektipõhine kogukonda kaasav õpe lähtub päriselulistest väljakutsetest, mis meid kõiki kõnetavad. Need võivad olla ühe kogukonna murekohad, ettevõtte või kohaliku omavalitsuse eesmärkidest lähtuvad või isegi globaalsed, sh ÜRO jätkusuutliku arengu eesmärkidest lähtuvad. Teame, et paljud koolid ja organisatsioonid juba viivad projektipõhist ja kogukonda panustavat õpet läbi. Ja on teised, kes tahaksid seda teha, aga vajavad veidi julgustust.

Selleks kutsume õpetajaid seminarile 11. jaanuaril Tallinna Ülikoolis!

Tule seminarile, et:

- ▶ jagada enda kogemusi projektõppest ja kuulda, mida on teinud teised
- ▶ saada töötubades uusi teadmisi ja ideid, kuidas projekte kogukonnateemadega siduda
- ▶ osaleda GTL Labori tegevuste kujundamisel ja uurida koostöövõimalusi

Loe lisa ja registreeru hiljemalt 6. jaanuariks [SIIN](#)

Lisaks on õpetajatel võimalus osaleda Georg Merilo
läbirääkimisoskuste töötoas –

[REGISTREERU SIIN](#)

Virtsu kooliõpilased lahendasid ettevõtlusõppes kodukandi murekohti

Üks hea näide kogukonnakesksest väljakutsepõhisest projektõppest viidi läbi Virtsu koolis, kus kuidas õpilased ise ettevõtlusõppe raames kogukonna murekohti kaardistasid ja likvideerisid.

Virtsu koolis viidi GTL-projekt ellu ettevõtlusõppe tundides. Suurema kandepinna saavutamiseks kaasati projekti õpilasi Lääneranna valla viiest koolist (Virtsu, Varbla, Koonga, Kõmsi, Metsküla). Kokku osales projektis 35 õpilast – 4., 5. ja 8. klassi õpilased. Õppeaasta jooksul saadi kokku neli korda Garage 48 tüüpi laagris.

Varbla kooli õpilased töid oma kodukoha probleemina välja suvitajad, kellest jääb metsa alla ja mujalegi maha tühje pudeleid ja muud prügi. Nende idee oli metsa alla taaraautomaat paigaldada. Nad kogusid selle mõtte toetuseks ka kohalike inimeste allkirju.

Kõmsi kooli 4.–5. klassi õpilased tahtsid oma kodukohta nutivaba noortekeskust. Vald andis neile ruumi ja alanud on selle remont. Lapsed said, mida tahtsid.

Üks õpilaste idee oli rajada Lihula kultuurimaja juurde talvine uisuväljak. Pakuti välja ka noorte tööportaal, kust õpilased saaksid suvel tööd leida. Metsküla koolil ei olnud tööõpetuse klassi, aga oli üks vana kuur. Kogukonna toel seati see kuur sellisesse korda, et seal saab nüüd tööõpetuse tunde läbi viia.

Virtsu kooli direktor **Stanislav Nemeržitski** märkis, et üks ettevõtlustund nädalas ei anna lastele kuigi palju, eriti kui see on reedel viimane tund. Nemeržitski arvas, et parem oleks korraldada juuni lõpus 35-tunnine või pikemgi ettevõtlusõppe laager, kus õpilased saaksid ettevõtlusele ja oma kodukoha probleemidele keskenduda. Laager oleks kõik palju intensiivsem.

Näite allikas: [Õpetajate Leht 20.09.2019 R. Juurak „Muutunud õpikäsitus: Kuidas oma kooli ja kodukohta paremaks muuta?“](#)

KOOLITUSKALENDER

ETTEVÕTLUSÕPETAJA KOOLITUSPROGRAMMIDESSE REGISTREERUMINE TAAS AVATUD!

Populaarsed 6-kuulised ettevõtlusõpetajatele mõeldud koolitusprogrammid alustavad taas 2020. aastal, avame uued rühmad nii baastasemele kui meistriklassile. Baastase on mõeldud alustavale ettevõtlusõpetajale ja meistriklass neile, kel töökogemust juba 2 aastat või läbitud ettevõtlusõppe koolitusprogrammi baastase. Koolitajateks on ettevõtlusõppe ja ettevõtluspädevuse spetsialistid ning osa sessioonidest toimub ettevõtluskeskkonnas. Lisaks avame esmakordselt ka venekeelse ettevõtlusõpetaja koolitusprogrammi.

- ▶ 30.-31. jaanuaril alustab ettevõtlusõppe koolitusprogrammi baastase
- ▶ 20.-21. veebruaril alustab ettevõtlusõppe koolitusprogrammi baastaseme venekeelne rühm
- ▶ 11.-12. märtsil alustab ettevõtlusõpetaja meistriklass

Täpsema info koolitussessioonide teemade, aegade ja kohtade osas avaldame jooksvalt kodulehel www.ettevõtlusõpe.ee/koolitused, samuti saab sealtkaudu koolitusprogrammi registreeruda.

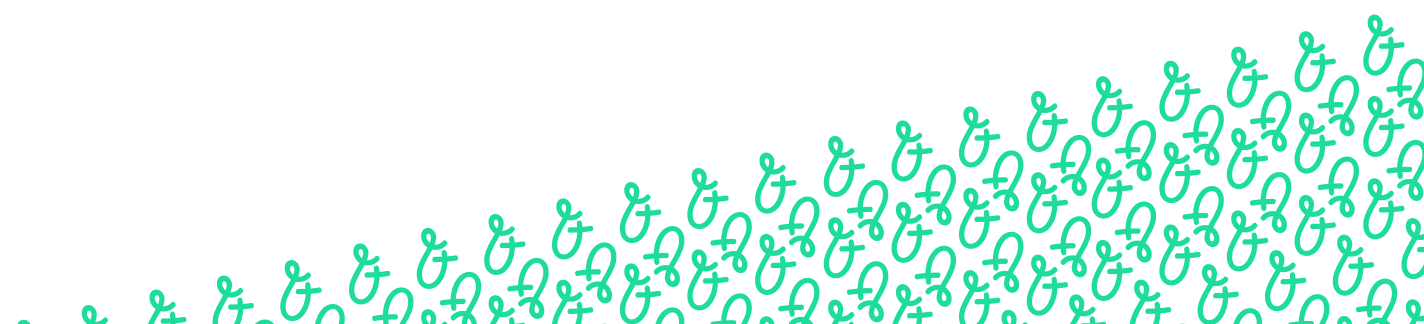
ETTEVÕTLUSPÄDEVUSE HINDAMISE KOOLITUS

13. jaanuaril toimub koolitus **Ettevõtluspädevuse enesehindamise rakendamine õppetöös**. Koolitusel tutvustatakse ettevõtluspädevuse enesehindamise juhendit ja tuuakse praktilisi näiteid harjutustest, mida õppetöös rakendada. Enesehindamise kasutamine õppetöös annab teavet õppijate ettevõtlikkuse kohta ning aitab arendada nende eneseanalüüsioskusi. Enesehindamise käigus õppeprotsessis õpitakse mõistma oma tugevaid ja nõrku külgi ning arendama hinnatavaid pädevusi. Enesehindamise harjutamine toetab ennastjuhtiva õppija arengut. Õpetaja/õppejõud saab infot klassi/grupi kohta, mis annab teada, millistele pädevuste arendamisele on õppeprotsessis vaja rohkem tähelepanu pöörata.

Õppetöö toimub kell 10.00-17.00 Tallinnas Akadeemia tee 3 (Tallinna Tehnikaülikool, ruum SOC-308). Koolitust viivad läbi Elina Malleus ja Kaja Mädamürk (Tallinna Ülikool) ning Marianne Kallaste ja Katrin Arvola (Tallinna Tehnikaülikool).

Registreerumine www.ettevõtlusõpe.ee/koolitused

Koolituskalender täieneb kodulehel pidevalt!

STARTER TÖÖTOAD REGIOONIDES

Hea kutsekooli ja rakenduskõrgkooli õpetaja!

Kui soovid kaasata 2020. aastal ettevõtlusõppesse atraktiivseid esinejaid või rikastada ainet välislektoritega, siis kutsu kooli äriideede arenguprogrammi STARTER koolitajad!

Tuleme teie kooli kohale ja viime läbi 2-4 h STARTER-formaadis seminare järgmistel teemadel:

- ▶ Inspiratsiooniüritus „**Kuidas leida äge idee ja sellega kõrgelt lennata?**”
- ▶ Ärimudeli töötuba „**Kuidas oma äriideed testida ehk ideest ärimudelini**“
- ▶ Esitlusoskuste ABC töötuba „**Kuidas oma ideed hästi esitleda?**“

Meie töötoad valmivad rätsepalahendusena koostöös kooliga ning põhinevad meeskonnatööl käed-külge aktiivõppe formaadil. Saab nalja, naeru, teadmisi ja uusi oskusi!

KONTAKT: STARTER programmijuht Piret Arusaar, piret.arusaar@ut.ee

2020. AASTA ALGUSE ÜRITUSED

- ▶ **29.-31. jaanuar** - STARTER äriideede arendamise programmi finaali Tartus Baltimaade suurima ärifestivali sTARTUp Day raames
- ▶ **8.-9. veebruar** - Eesti õpilasfirmade laad Tallinnas
- ▶ **Veebruar** - STARTERtartu, STARTERTallinn ja STARTERhaapsalu kevadsemestri avaüritused.

Täpsem info ilmub

WWW.STARTERIDEA.EE

lehele

LOE VARASEMAID UUDISKIRJU JA LIITU UUDISKIRJA LISTIGA SIIN

Lähemalt programmist:

ettevotlusope.ee
hm.ee/ettevotlusope
facebook.com/ettevotlusope

[YouTube](#)
[Ettevõtlusõppe materjalid](#)
[Ettevõtlusõppe uudiskirjad](#)

Kontaktid:

KRISTI PLOOM - Haridus- ja Teadusministeerium, programmijuht

Kristi.Ploom@hm.ee

LILIAN ARIVA - Tartu Ülikool, programmi üldkoordinaator

lilian.ariva@ut.ee

PIRET ARUSAAR - Tartu Ülikool, eelinkubatsiooni tegevussuuna juht (STARTER)

Piret.Arusaar@ut.ee

ÜLLE KESLI - Tartu Ülikool, täienduskoolituse tegevussuuna juht

ulle.kesli@ut.ee@ut.ee

KATRIN KIVISILD - SA Innove, ettevõtliku kooli ja praktilise ettevõtlusõppe tegevussuuna juht

Katrin.Kivisild@innove.ee

LIINA PISSAREV - Tartu Ülikool, teavituse ja tunnustuse tegevussuuna juht

Liina.Pissarev@ut.ee

MARGIT PARTEI - Tartu Ülikool, programmi seire

margit.partei@ut.ee

ÜLDKONTAKT

info@ettevotlusope.ee

Fotod: Ain Liiva, Tuulike Mölder, Kersti Kivirüüt, Haapsalu KHK, Liina Pissarev, Elina Poll-Riives, Andres vaher, Ajujaht

